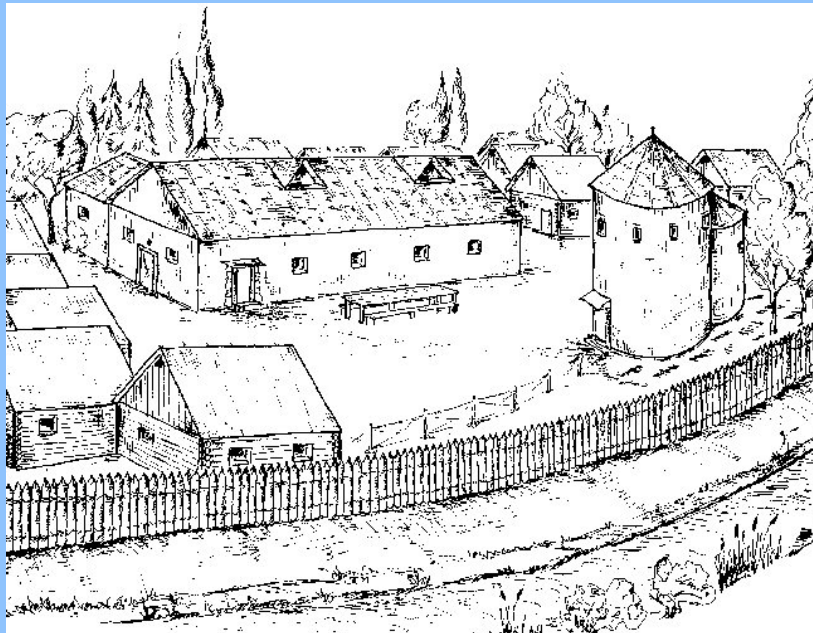

RANÝ STŘEDOVĚK

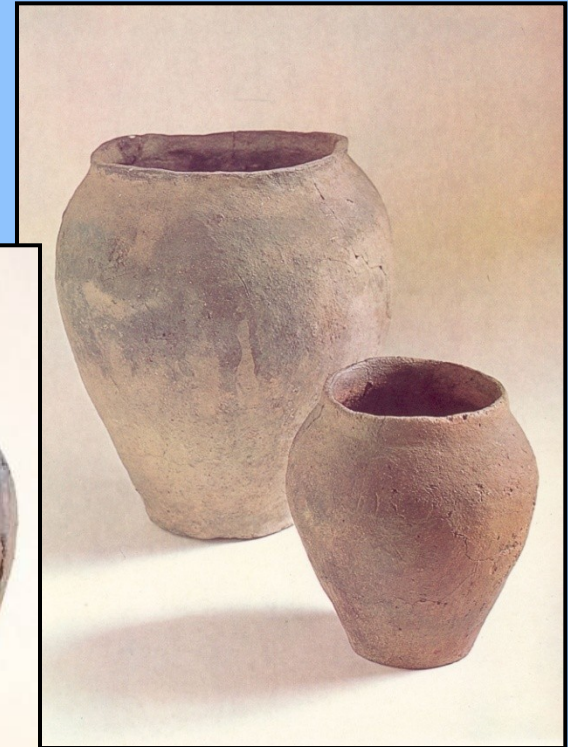
Periodizace a hlavní rysy

- **Časně slovanské období – 1./2. 1/3 6. st. – 670/680**
  - příchod slovanského obyvatelstva
  - keramika pražského typu (KPT)
  - Sámova říše
- **Starohradištní období = předvelkomoravské (Morava, SR) 670/680 – 8./9. st.**
  - rozvoj keramiky – keramika středodunajské kulturní tradice
  - vznik prvních hradisek, blatnicko-mikulčický horizont
- **Středohradištní - 800-950 (Morava, SR – velkomoravské 800-900, povelkomoravské 900-950)**
  - vznik **Velké Moravy**
  - rozvoj materiálního bohatství; křesťanství
- **Mladohradištní – 950 - 1200**
- **Pozdněhradištní – 1200 - 1250**
  - přechod k vrcholnému středověku

Časně slovanské období

příchod Slovanů na naše území

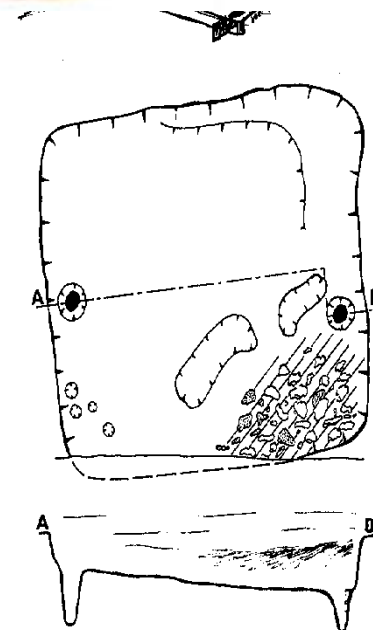
- první slovanská vlna na Moravu a do Čech: první polovina 6.st.
  - **keramika pražského typu (KPT):** v ruce robená, nezdobená, vázovité hrnce s max. výduť v horní 1/3 výšky
- postupně dotáčení na kruhu, zdobení vlnovkou
  - **keramika středodunajské výrobní tradice**

sídliště

□ Březno u Loun, Roztoky u Prahy, Pohansko u Břeclavi, Mutěnice

- zahloubené domy s kůlovou konstrukcí – čtvercové s kamennou pecí v rohu
- nadzemní stavby kůlová konstrukce
- shlukové, okrouhlice, řadové vesnice
- ojediněle výrobní stavby, hospodářské stavby – jen obilní jámy
- hradiska – v 7. stol. doložen jen Wogastiburg, otázka lokalizace (Rubín u Podbořan?), otázka charakteru – hradiště se složitou hradbou x palisáda na místě staršího hradiště, provizorní opevnění?

PR

- **žárový** (urna – hrnec pražského typu)
- pohřebiště: Břeclav-Pohansko, Přítluky
- pohřebiště: plochá, popelnicová, původně snad malé mohyly
  - předměty přepálené

kámen

- brousky a žernovy

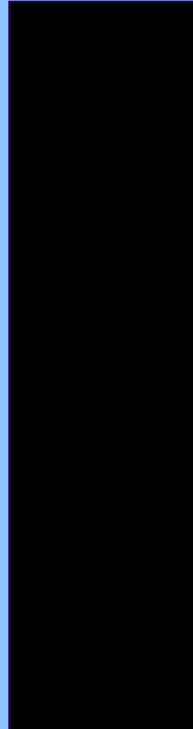
kov

- železné nože, nástroje a nářadí, ocilky, přezky
- bronzový šperk
- přesleny

Avaři a Avarský kaganát

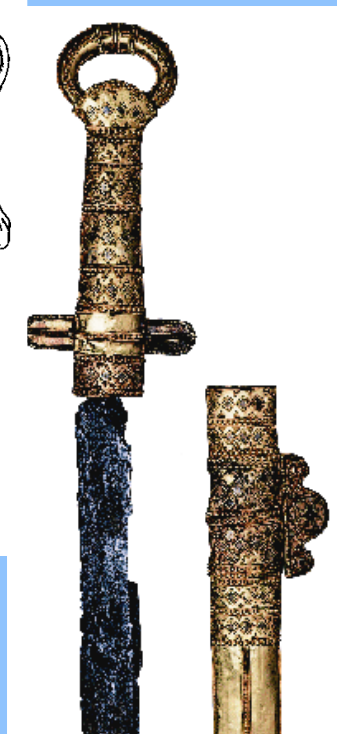
- **Avaři** – stepní etnikum
- kmeny War a Chun
- **kaganát** – nejednotná etnicita (Kutriguři, Onoguři, Gepidé, romanizované obyvatelstvo, Slované)
  - **kagan, jugur, kapkan, tudur** - tituly
- **463** – první písemná zmínka
- **567** – spojenci Langobardů proti Gepidům (568 – odchod Langobardů z Panonie do Itálie)
- **Avarský kaganát**
  - **602** – krize kaganátu
  - **626** – obléhání Cařihradu (Avaři a Slovani poraženi)
  - **623** - **Sámova říše**
  - **778** – války s Karlem Velikým a pád avarského kaganátu (1. výprava 791; 803 – zpacifikována Panonie)

Periodizace avarského kaganátu

(podle Stadlera)

FÁZE	DATA
předavarské	536 - 568
raněavarské I	568 - 620
raněavarské II	620 - 665
středoavarské I	665 - 690
středoavarské II	690 - 710
pozdněavarské I	710 - 725
pozdněavarské II	725 - 760
pozdněavarské III	760- 810/830

Avarský kaganát: Karpatská kotlina

- kovolitectví, kovotepectví – vysoká úroveň
- válečné kořistění
- **PR:**
  - kostrová pohřebiště (až 6000 hrobů)
  - ve starším období bohaté „knížecí“ pohřby
  - Středoavarské obd.: jezdecké pohřby
  - birituální pohřebiště (slovanská složka – žárové pohřby)
- **sídliště:** přibývají v mladším období (obdélný půdorys s pecí v rohu – Zillingtal)
- opaskové garnitury – lisované, lité
- třmeny
- západní „importy“ – sax, spatha, kopí

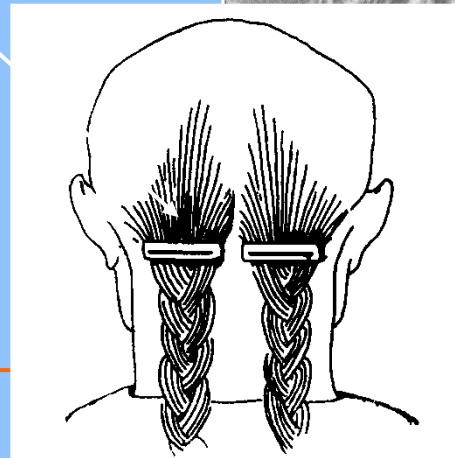

Mužské hroby

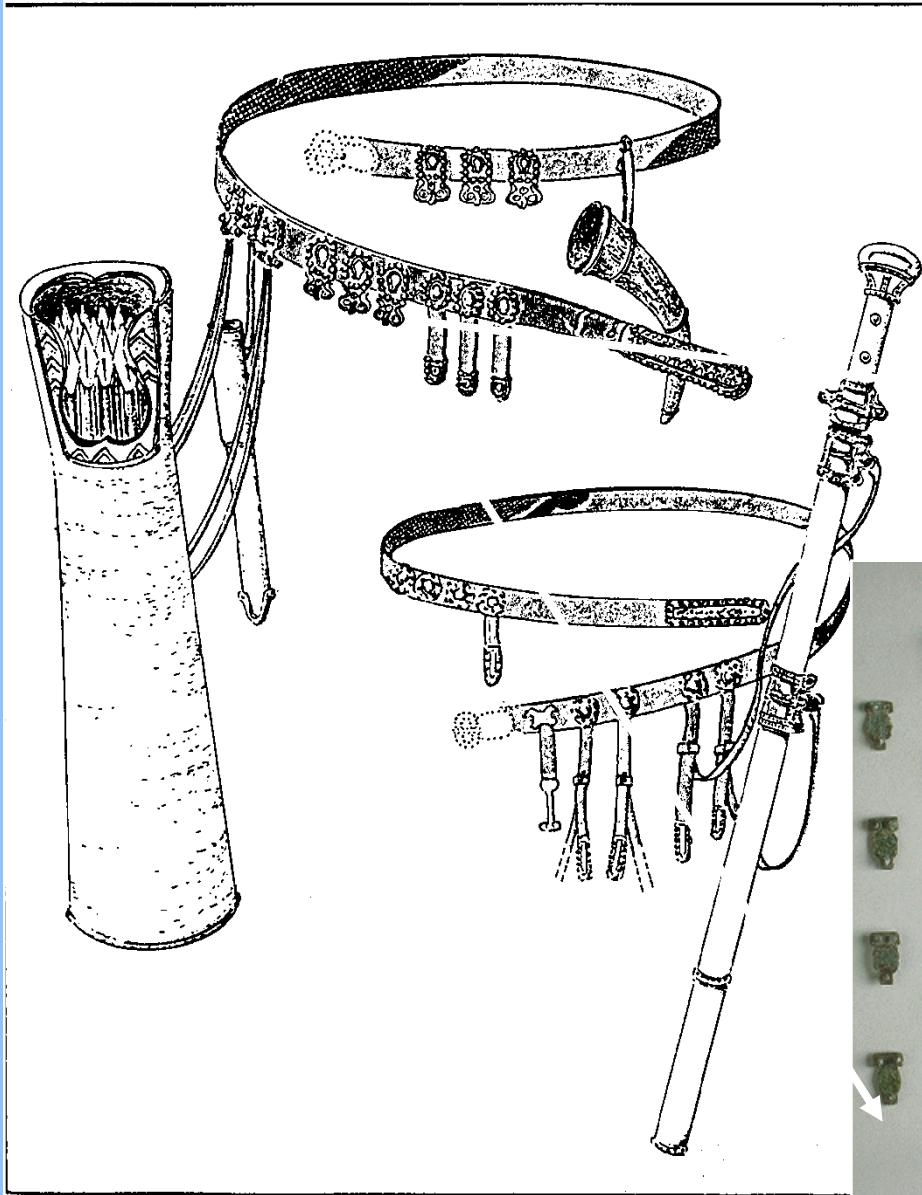
kostěné obložení reflexního luku

jezdecký pohřeb

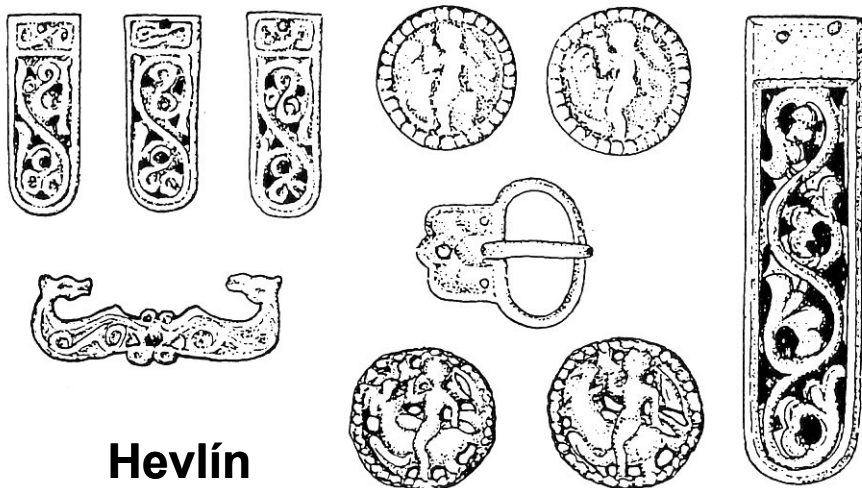

rekonstrukce avarského opasku

■ Avarsko-slovanská pohřebiště

- na jižním Slovensku: Devínská Nová Ves, Holiare aj.
- na jižní Moravě:
  - Dolní Dunajovice – kostrový hrob s litými pásovými garniturami

Hevlín

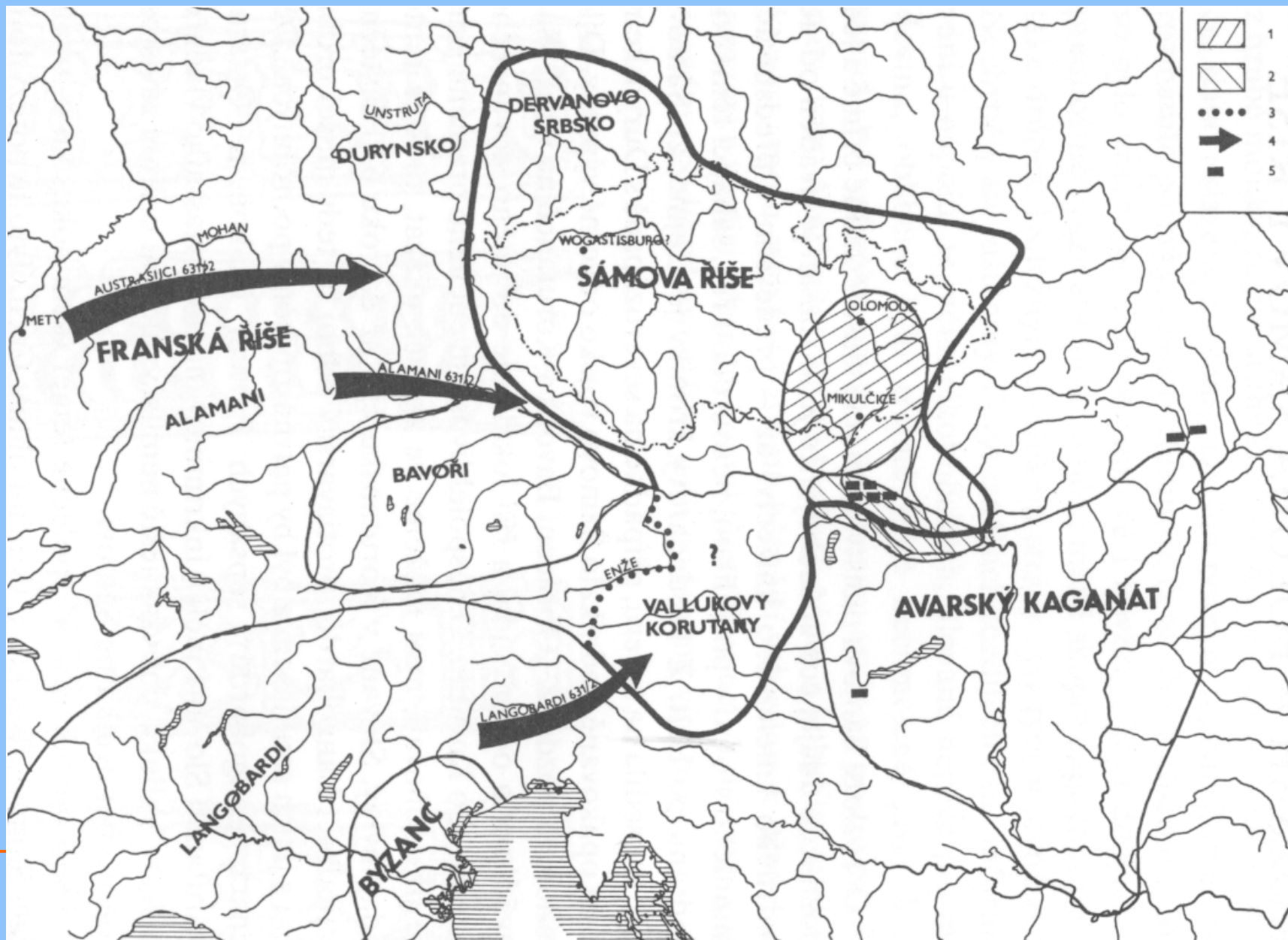
Ženské hroby

naušnice
(podle Čilinské) typ Ic

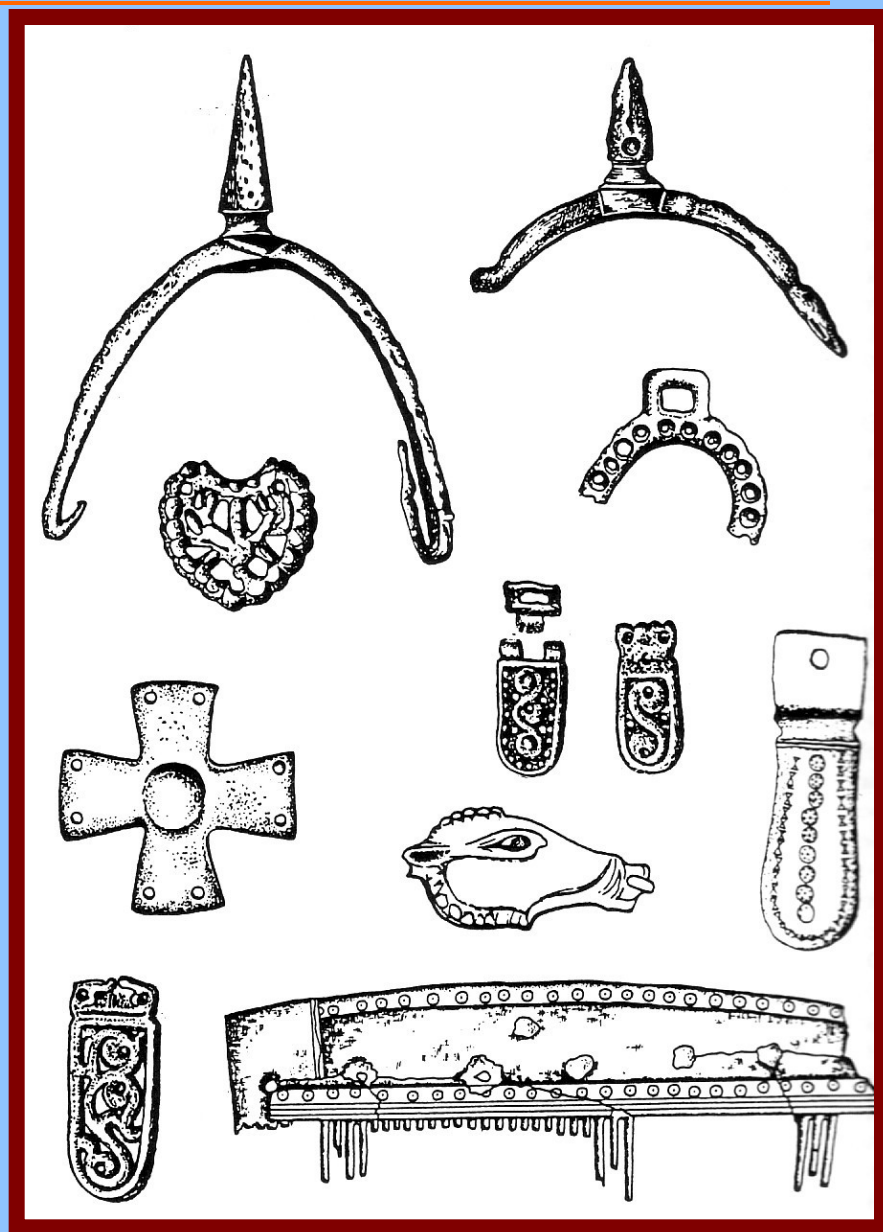

Zillington

SÁMOVA ŘÍŠE

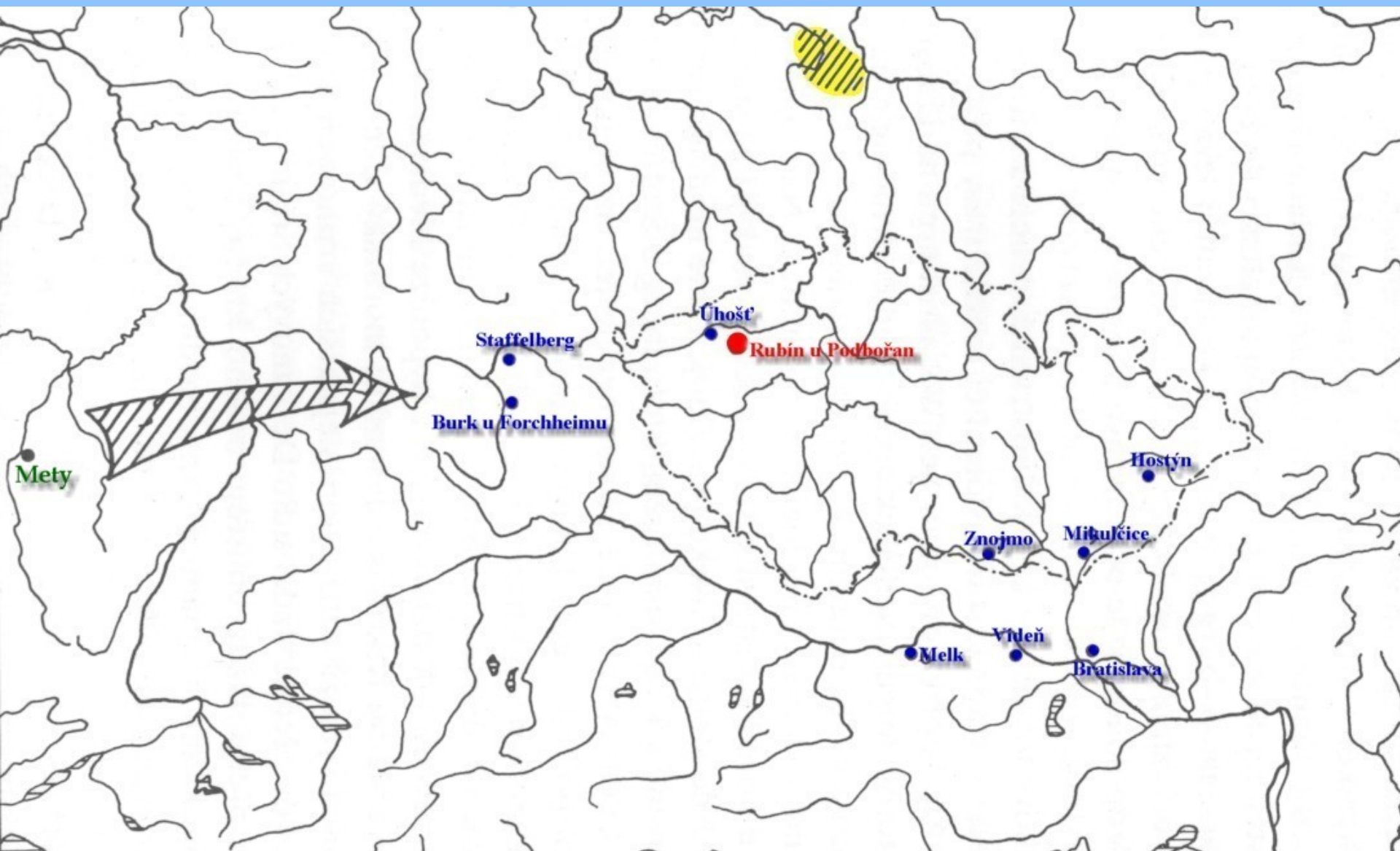

- původ Sába (†658)
- Fredegar: „homo nomen Samo, natione Francos, de pago Senonago“
- 623/624 – vzniká Sámův kmenový svaz (**první** historický mocenský útvar západních Slovanů)
  - proti Avarům, Frankům
- 631/632 – bitva u Wogastisburgu
- centrum: J-Morava?

Rubín u Podbořan

WOGASTISBURG/ Rubín u Podbořan

Starohradištní období/ předvelkomoravské

- sídliště
- hradiště –
  - Mikulčice (dílňa na výrobu litých garnitur), Zelená hora u Vyškova, Brno Líšeň – Staré Zámky, Olomouc
  - Hradsko u Mšena, Klučov, Praha – Šárka
  - Pobedim, Nitra

„importy“

byzantské

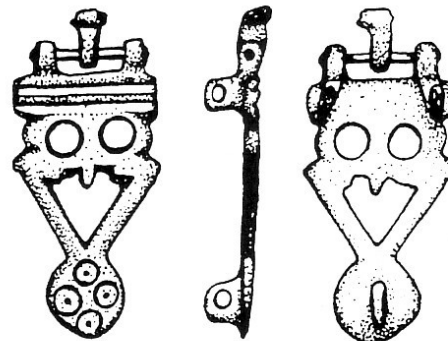
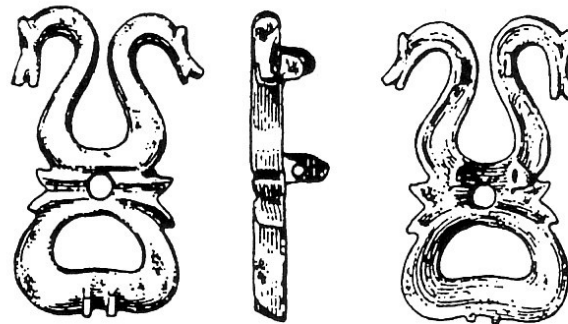
- nákončí
- přezky
- mince
- šperk
- křížky

západní

- saxy (na avarsko-slovanských pohřebištích)

Zemiánský Vrbovok

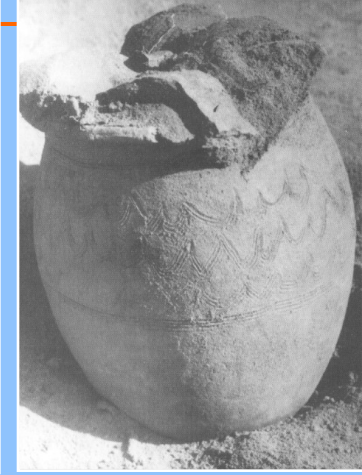
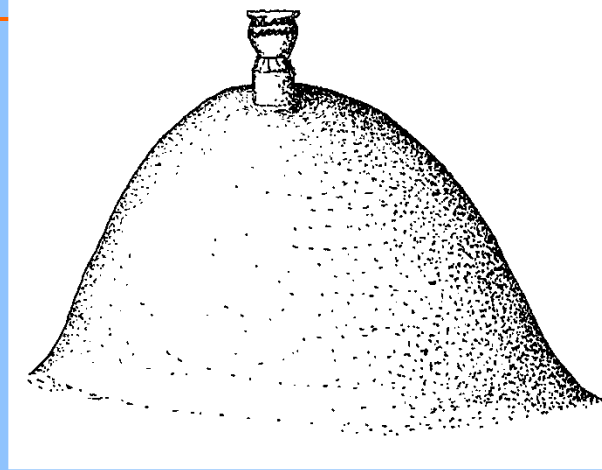

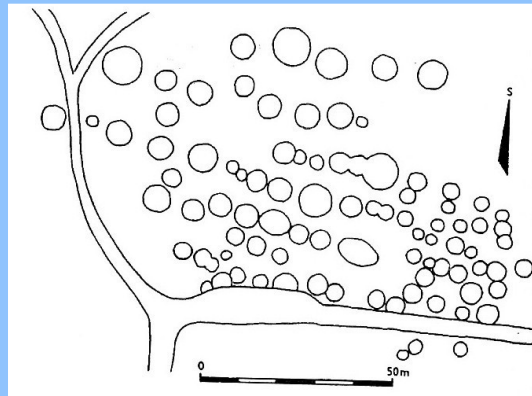
PR

■ žárový

- v urně (hrnec)
- v jamce - ve váčku
- pohřebiště:
  - plochá
  - mohylová (hlavně v J, Z a SV Čechách, ale i Morava) – v Čechách mohylové pohřbívání přežívá do 10. století, ale žárový ritus je nahrazen kostrovým
- **výbava:** poškozená žárem, chudá – vesnické obyvatelstvo
- **kostrový** – na Moravě od konce 8. století
- **výbava:** nože, přezky, ocílky, korálky, hřebeny, aj.

Dražičky - mohylník

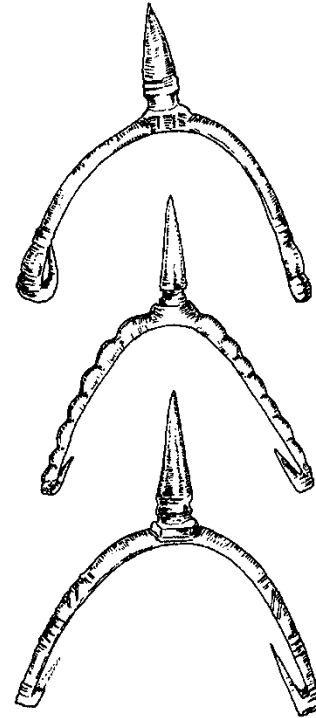
Kožlí u Orlíka (půdorys a průřez mohyloou)

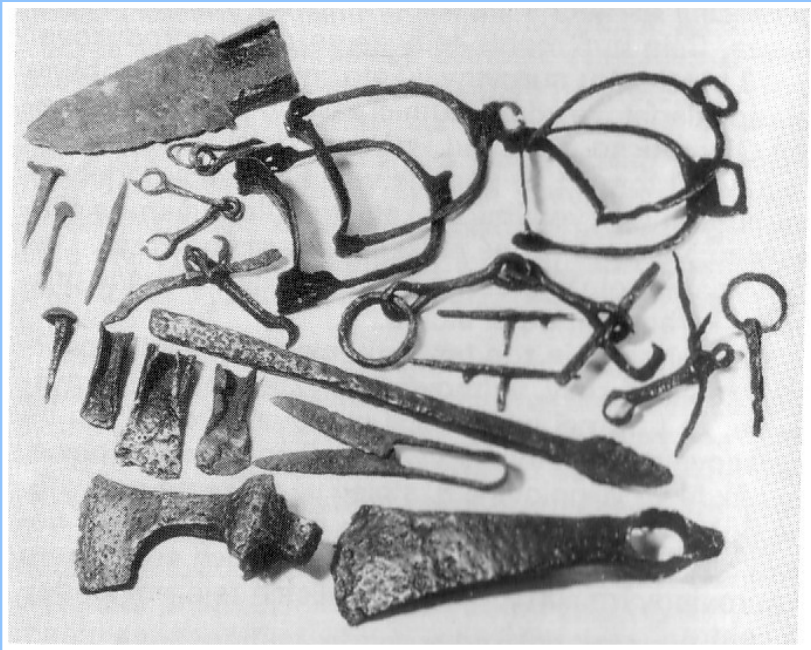
- **keramika:**

- středodunajské výrobní tradice (dříve podunajský typ): pozdně antické vlivy

- **ostruhy: s háčky**

- **lité garnitury**

depoty železných předmětů - Brankovice

naušnice

šperk

Blatnicko-mikulčický horizont:

(Měřínský 2006, 176-238; Lutovský 2005, 23-24)

- ❖ Název podle depotu z Turčianské Blatnice (meč, kování, průvlečka)
- ❖ Synkretický styl: karolinské, avarské a slovanské prvky – luxusní předměty (kování opasku, přezky, ostruhy)
- ❖ Konec 8. – první 2.-3. desetiletí 9. st.
- ❖ Náplň a definice neujasněna
- ❖ Součást časně velkomoravského horizontu

Blatnicko- mikulčický horizont

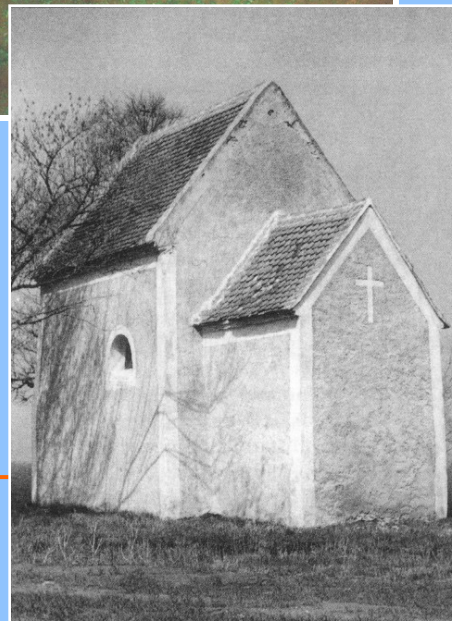

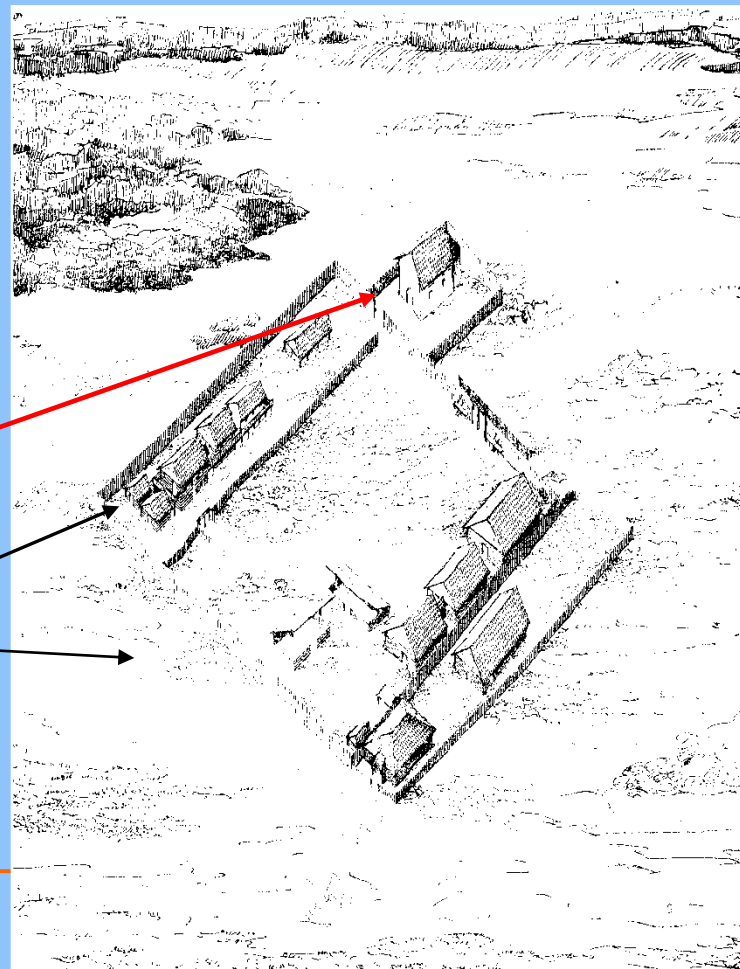
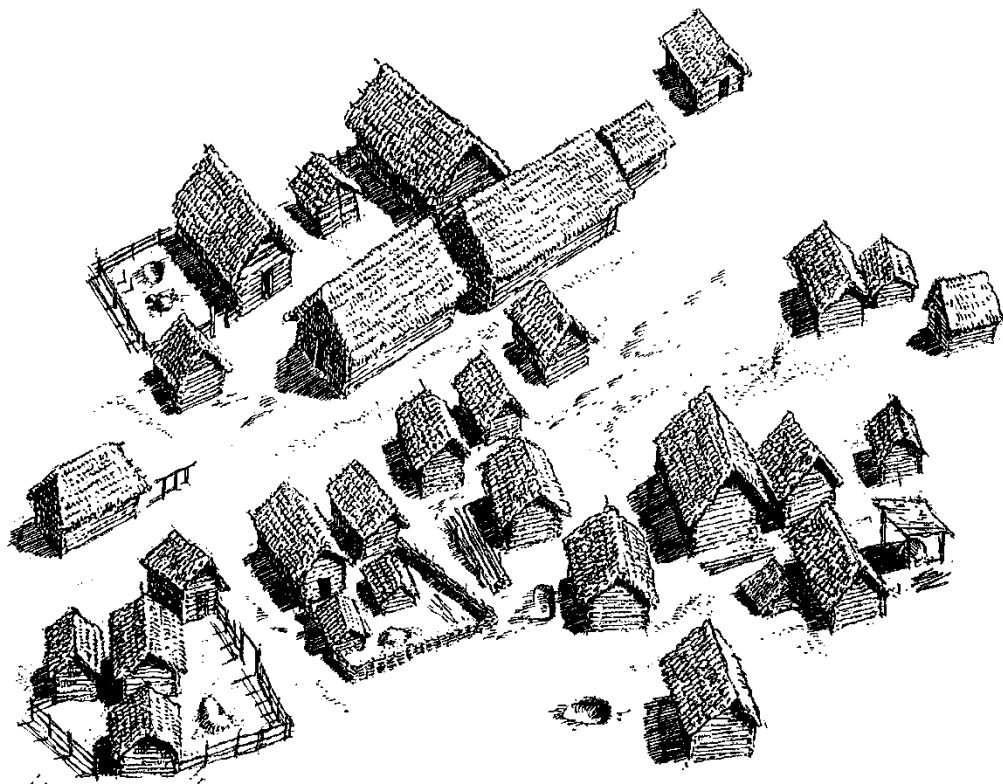
Velká Morava

Mojmírovci

hradiště – Mikulčice,
Pohansko u Břeclavi,
Staré Město – Uh.
Hradiště, Staré Zámky –
Brno Líšeň, Olomouc

- opevnění
- dvorce
  - obydlí, výrobní objekty
- církevní architektura
- pohřebiště, hřbitovy

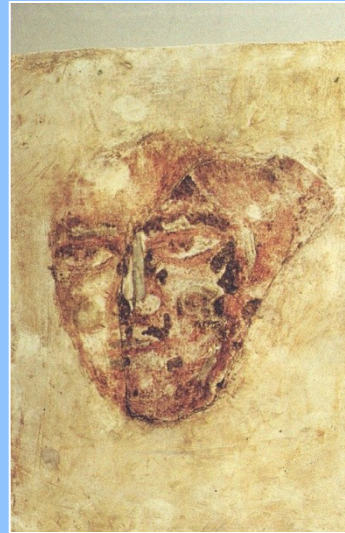
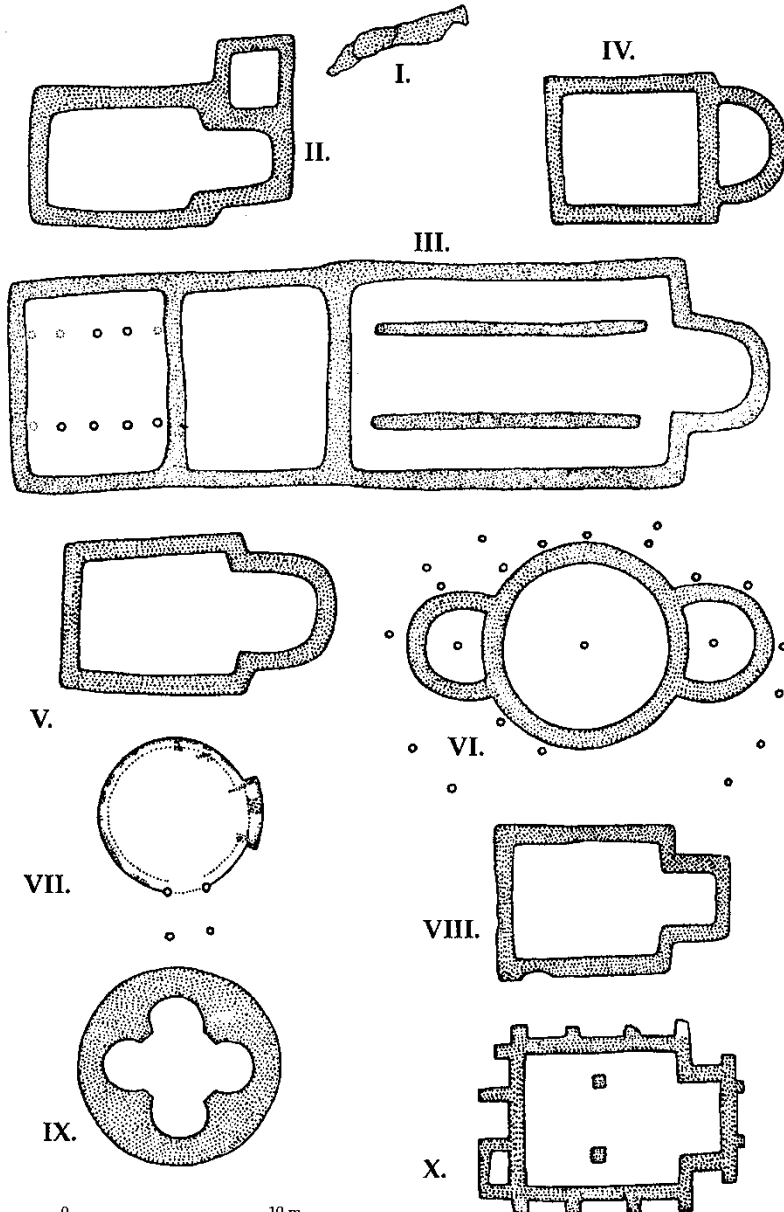

■ Rekonstrukce dvorců

□ Břeclav – Pohansko

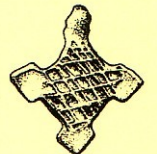
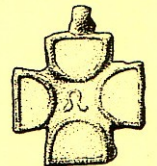
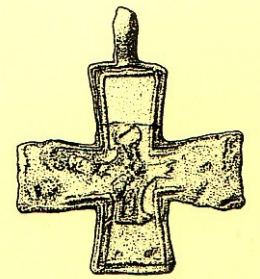
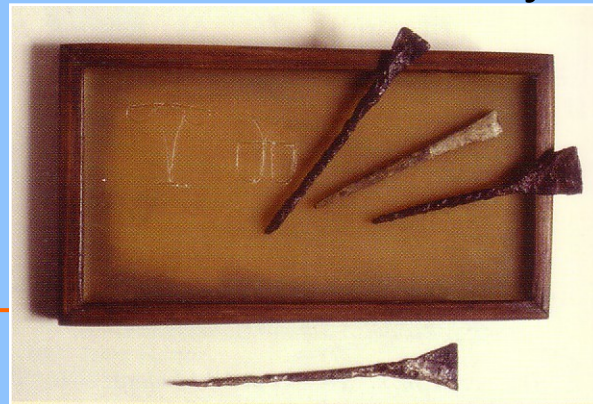
- kostel
- palácová stavba

Mikulčice

Projev křesťanství

- církevní architektura
- křížky
- kování v podobě knih
- vzdělanost - stily

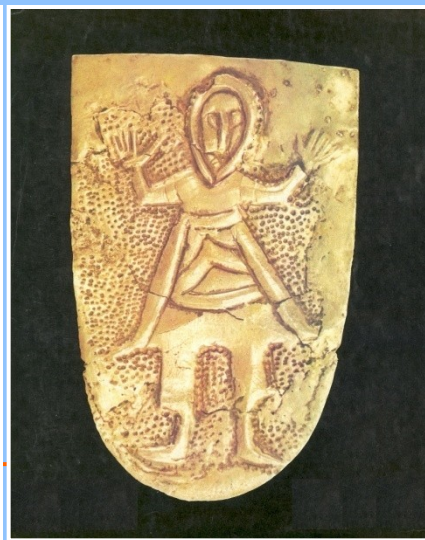
ŠPERK

- gombíky
- prsteny
- náušnice
- zívěšky

Opasek

- nákončí

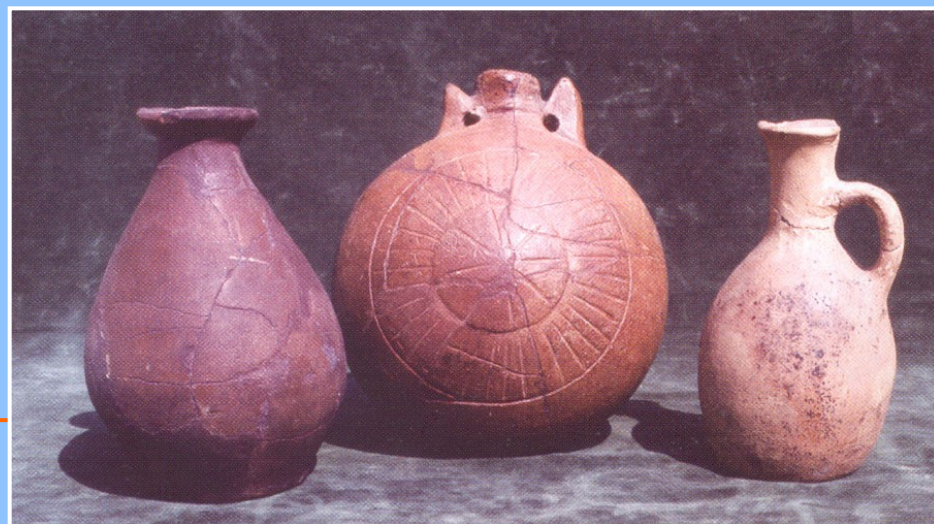
KPI

- hřebeny
- trojcípé parohové
- schránky
- jahelníčky
- hrací kameny

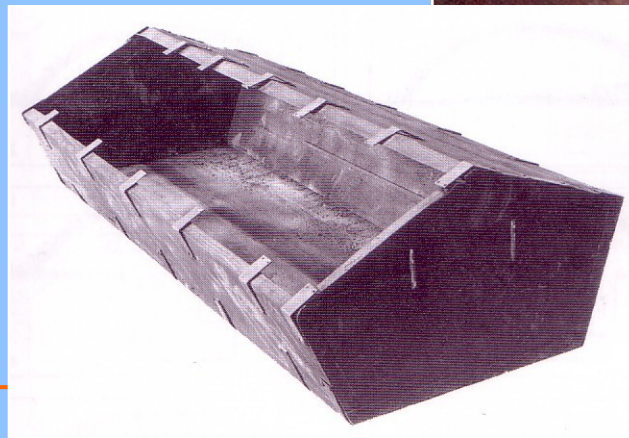
keramika

- **Blučinský typ:** výzdoba (strmé vlnovky v kombinaci s vodorovnými rýhami)
- **Pomoravský typ:** sporadická výzdoba hrncovitých tvarů s jednoduchým zaobleným/seříznutým okrajem
- **antických tvarů** (jemně plavená hlína) – láhve, čutory, amfory
- **stavební:** střešní krytina – Uh. Hradiště – velké tašky, prejzy, zdobené hřebenáče

PR

- **kostrový**
- od 9. století se objevují rakve
- pohřebiště
  - plochá
    - řadová
    - hřbitovy v okolí kostelů
  - mohylová
    - **bohatý knížecí hrob ženy – Želénky (solitérní mohyla)**
- žárový – přežívá v Čechách ještě v 9. století

Výzbroj a výstroj

- meč: podle Petersena typ **X, Y, K, M, H**
  - řemení meče – Kolín
knížecí hrob, Blatnica
- kopí
- sekera - bradatice
- brnění
- přilba (Hradsko u Mšena)
- ostruhy, třmeny, kování
uzdění koně

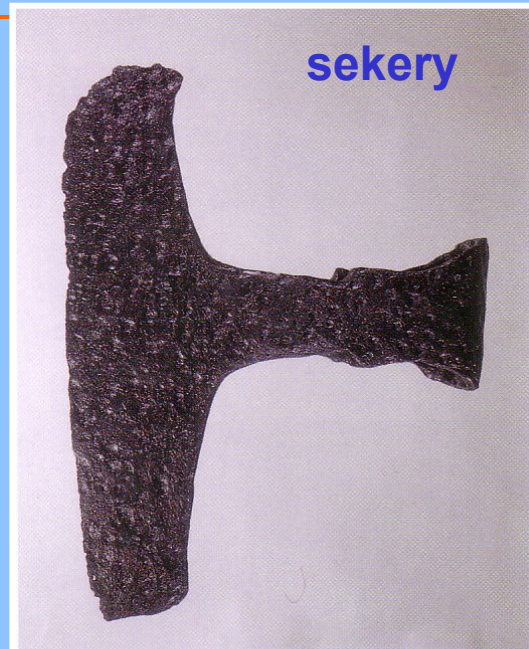
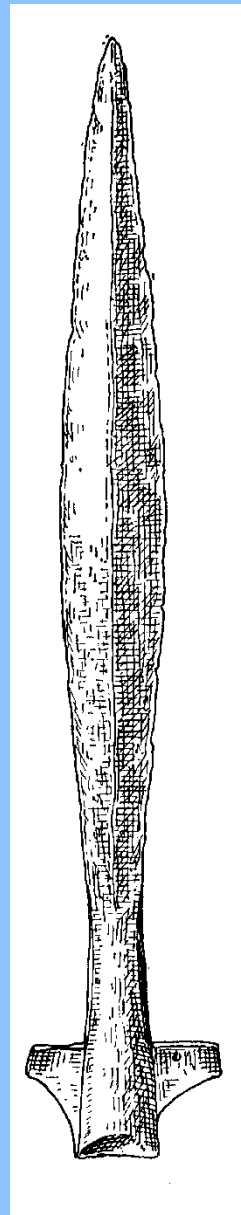

rekonstrukce – damascénská ocel

ostruhy

sekery

třmen

Karolinské

- meče, kopí
- kování řemení meče
- skleněné nádoby
- křížky

Pobaltské

- jantar

Byzantské

- křížky
- šperk
- mince
- sklo
- email

Kolín – knížecí hrob

„importy“

emailom zdobená
část z kování dýky

nomádké etnikum

Maďaři

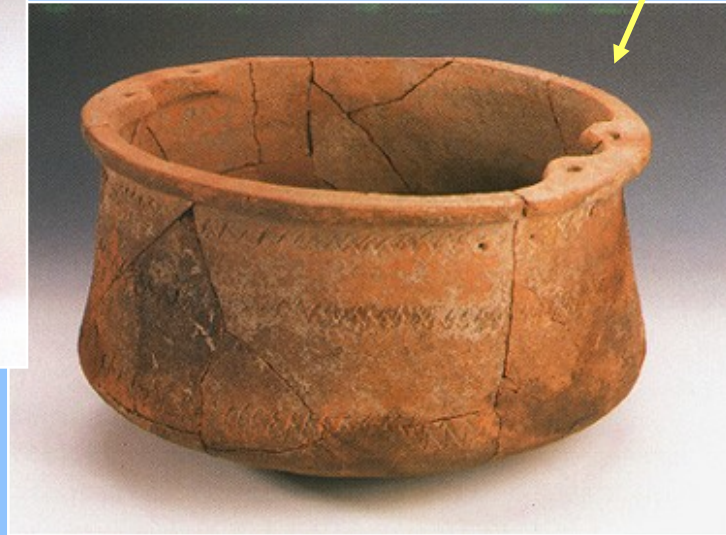
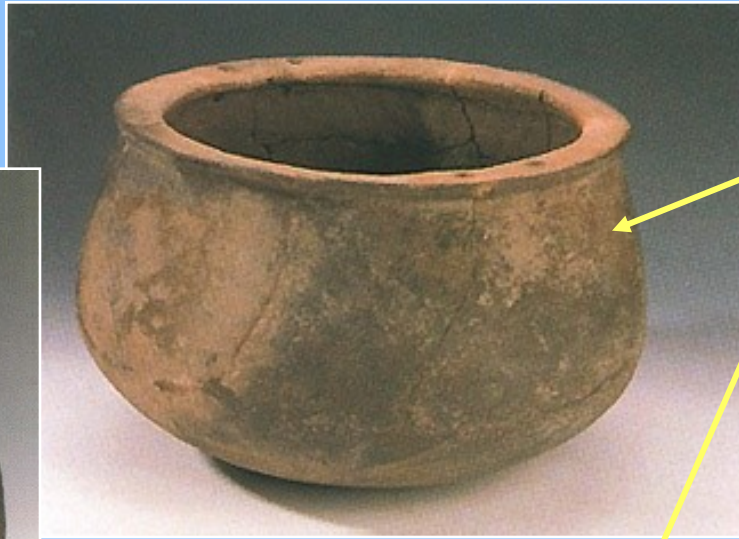
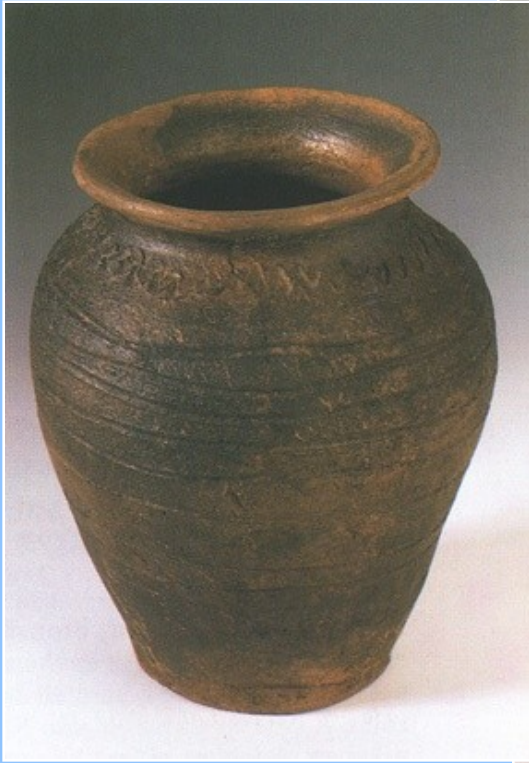

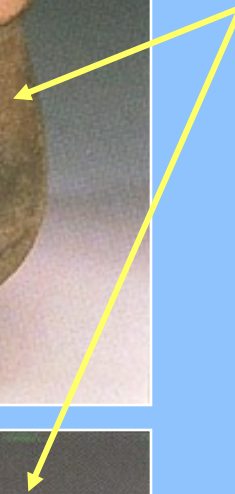

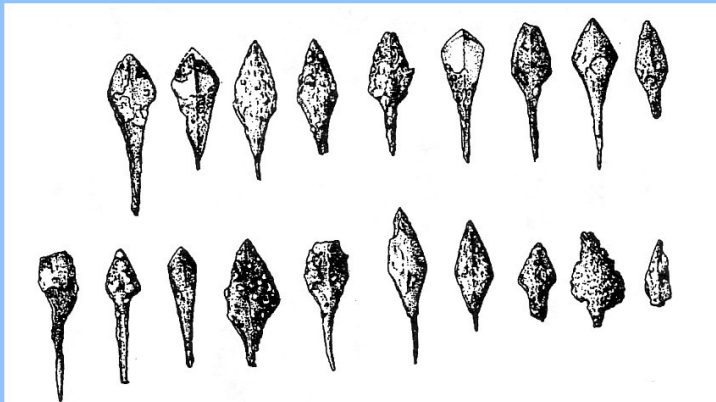
keramika

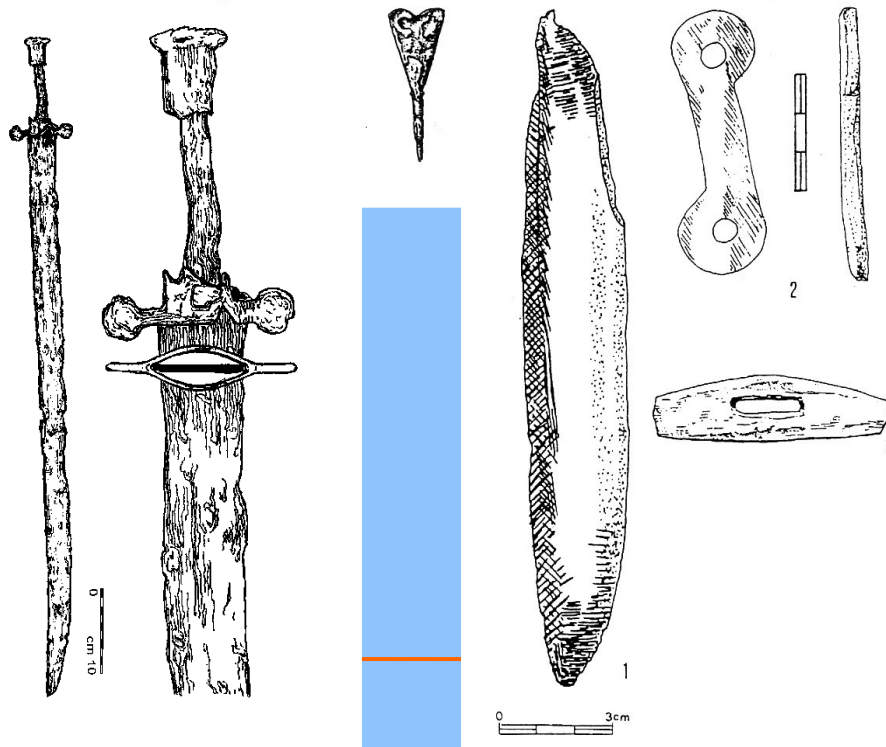
kotle

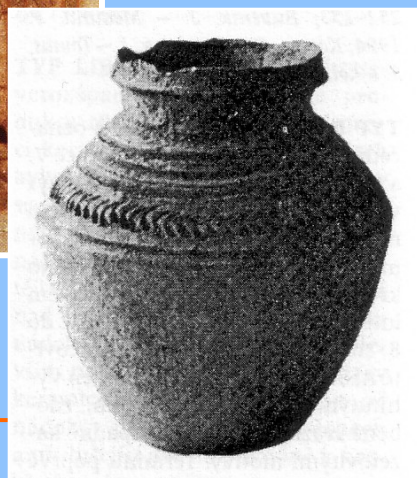
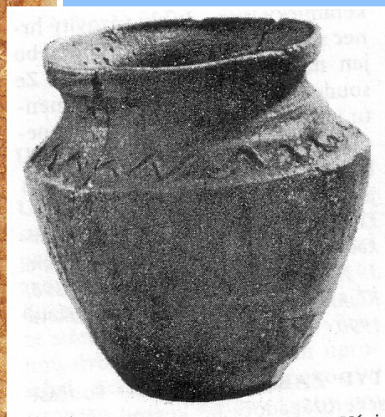
Maďarské nálezy z území Čech a Moravy

- Počátek 10. století
- rombické šipky
  - jednobřité meče

Mladohradištní období

Břetislavská hradiště
Na Moravě znojemský,
brněnský a
olomoucký úděl
11. – 12. století

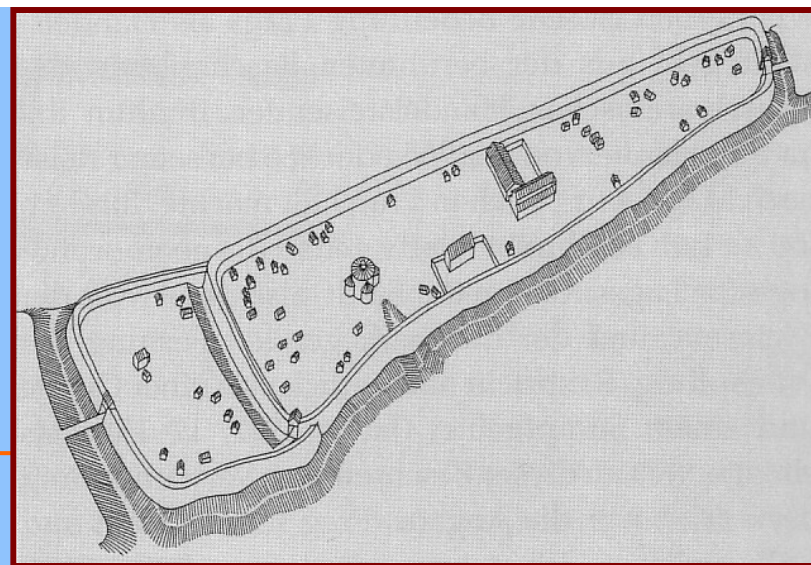
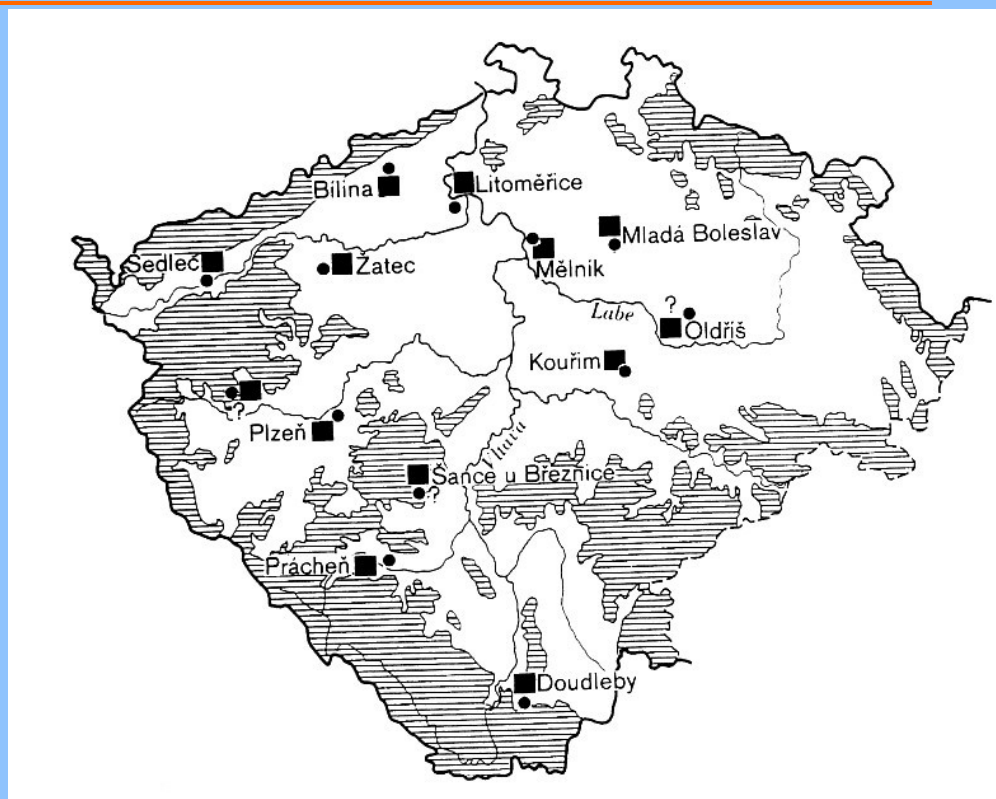
sídliště

hradiště – Pražský hrad,
Libice nad Cidlinou,
Zabrušany, Litoměřice,
Netolice, aj.

- ❑ církevní architektura
(kostely, kláštery)
- ❑ hradská správa

PR

- **kostrový** – plochá pohřebiště, hřbitovy
- Mušov
- výbava: chudne; esovitě záušnice, prsteny

■ mince

■ šperk

□ esovité záušnice

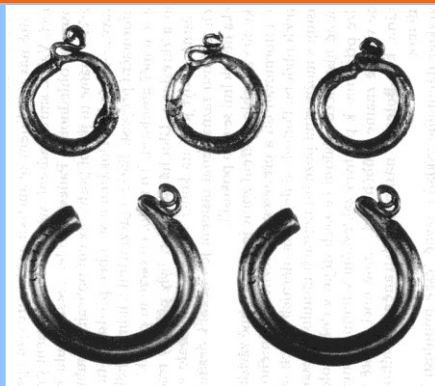
□ prsteny

■ výzbroj

□ meč

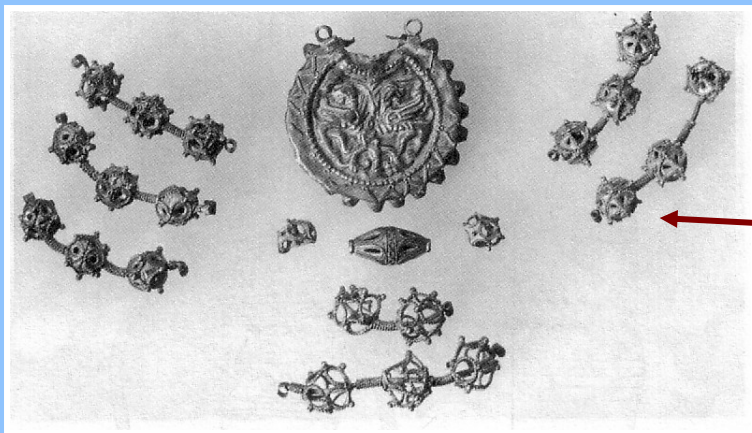
□ sekera

□ hroty šípů

„importy“

Roudnice nad Labem

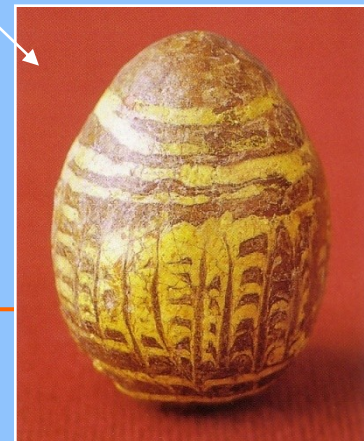
byzanstský šperk

kraslice z Kyjevské Rusi

Zběčno

Nový Knín

tzv. Svatováclavská přilba

meč z dílny franckého
mečíře Ulfbertha –
tzv. meč
svatoštěpánský

„export“

■ otroci

04.05.04

Shrnutí

- periodizace
- časně slovanské období – keramika, sídliště, pohřební ritus
- avarský kaganát – dějiny, hmotná kultura, pohřební ritus
- předvelkomoravské období – sídliště, hradiště, pohřební ritus, importy
- blatnicko-mikulčický horizont
- Velká Morava – hradiště, církevní stavby, keramika, pohřební ritus
- Maďaři – hmotná kultura, maďarské nálezy
- mladohradištní období – český stát, hradiště, hmotná kultura, importy